

Міністерство освіти і науки України

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

№ 1 (5)

Луцьк
Вежа-Друк
2019

Редакційна колегія

- Шуляк Антоніна** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу (*головний редактор*).
- Вознюк Євгенія** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та регіональних студій (*відповідальний секретар*).
- Бояр Андрій** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами.
- Вавринюк Анджей Антоні** – Вища професійна державна школа (Польща, м. Хелм), доктор габлітований у галузі гуманітарних наук, професор кафедри міжнародних відносин.
- Васюта Ольга** – Педагогічний університет імені Національної освітньої комісії у Кракові (Польща, м. Краків), доктор політичних наук, професор, директор Інституту наук про безпеку;
- Вояковський Даріуш** – Інститут соціології Жешувського університету (Польща, м. Жешув), доктор габлітований у галузі гуманітарних наук, професор Департаменту центральноєвропейських досліджень.
- Карпчук Наталія** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу.
- Клепка Рафал** – Педагогічний університет імені Національної освітньої комісії у Кракові (Польща, м. Краків), доктор політичних наук, доцент Інституту наук про безпеку.
- Коцан Наталія** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, завідувач кафедри міжнародних відносин та регіональних студій, доктор географічних наук, професор.
- Кулик Сергій** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та регіональних студій.
- Маліновський Валентин** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління.
- Ніколасенко Наталія** – Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології.
- Павліха Наталія** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доктор економічних наук, професор, проректор.
- Піпченко Наталія** – Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, доцент кафедри міжнародної інформації.
- Прокоп Мар'яна** – Університет імені Яна Кохановського (Польща, м. Кельце), кафедра країни Північної Європи, доктор політичних наук.
- Пехов'як-Лампарська Джоанна** – Університет Ніколая Коперніка в Торуні (Польща, м. Торунь), кафедра історії міжнародних відносин, доктор політичних наук.
- Рогар Наталія** – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, доктор політичних наук, професор кафедри політології та державного управління.
- Сидорук Тетяна** – Національний університет «Острозька академія», доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин.
- Тихомирова Євгенія** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доктор політичних наук, професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу.
- Турчин Ярина** – Національний університет «Львівська політехніка», директор Інституту гуманітарних та соціальних наук, доктор політичних наук, професор кафедри політології та міжнародних відносин.
- Федонюк Сергій** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, кандидат географічних наук, доцент кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу, декан факультету міжнародних відносин.
- Хома Наталія** – Львівський національний університет імені Івана Франка, доктор політичних наук, професор кафедри теорії та історії політичної науки.
- Ярош Оксана** – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології та державного управління.

Журнал є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора чи кандидата політичних наук (Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.04.2018 № 326). Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 22739-126398 від 24.04.2017 р.

ISSN 2524-2679 (Online),

ISSN 2522-1663 (Print)

Інтернет-сторінка видання – <https://relint.eenu.edu.ua/index.php/relint>

Редактор і коректор Г. О. Дробот. Технічний редактор: І. С. Савицька. Наклад 100 прим. Зам. 110. Адреса редакції: 43025, м. Луцьк, вул. Винниченка, 28, каб. 6,8, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Тел. (0332) 24-12-00. Ел. адреса: antonina.mytko@eenu.edu.ua. Засновник і видавець – Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Вої, 13). Виготовлювач – Вежа-Друк (м. Луцьк, вул. Попена, 12, тел. (0332) 29-90-65). Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України ДК № 4607 від 30.08.2013 р. Обсяг 8,83 обл. вид. арк., 8,2 ум.-друк. арк.

© Гончарова В. О. (обкладинка), 2019

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2019

*Міжнародні відносини,
суспільні комунікації
та регіональні студії*

*Журнал заснований у 2017 році
Періодичність 2–4 рази на рік*

№ 1 (5)

2019

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

- Kardas Krystian Michal**
System ochrony mniejszości narodowych
w lidze narodów 5
- Карпчук Наталія**
Гуманітарна допомога та цивільний захист
як напрям діяльності Європейського Союзу
для сприяння міжнародному миру й безпеці 13
- Кіянка Ірина**
Ідеї консенсусу й компромісу в європейській
політиці: приклад для України 23

РОЗДІЛ II. СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

- Vetrov Kyrylo, Voznyuk Yevhenija**
Information Terrorism as a Modern Threat
for Information Security of European States 34
- Кулик Сергій**
Особливості проведення олімпійського
референдуму в Калгарі 42
- Тихомирова Євгенія**
ЄС: проекти з протидії сфабрикованим
новинам 53
- Тодоріко Аліна**
Антикорупційні реформи як механізм підвищення
рівня довіри до інститутів політичної системи
в Україні 64

РОЗДІЛ III. РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ

- Беспалікова Ольга**
Палестинська проблема як один із найвідоміших
та найгостріших міжнародних конфліктів 78

CONTENT

SECTION I. INTERNATIONAL RELATIONS

- Kardas Krystian Michal**
System of Protection of National Minorities
in the League of Nations 5
- Nataliia Karpchuk**
Humanitarian Aid and Civil Protection as
the European Union Activity Direction
for the Promotion of International Peace and Security . 13
- Kiyanka Iryna**
The Idea of the Consensus and Compromise
in the European Policy: the Example for Ukraine 23

SECTION II. SOCIAL COMMUNICATIONS

- Vetrov Kyrylo, Voznyuk Yevhenija**
Information Terrorism as a Modern Threat
for Information Security of European States 34
- Kulik Sergii**
Special Features of Holding Olympic Referendum
in Calgary 42
- Tykhomyrova Yevheniia**
EU: Prospects for Combated News 53

- Todoriko Alina**
Anti-Corruption Reforms as a Mechanism
of Increasing the Level of Confidence
to the Institutes of the Political System in Ukraine 64

SECTION III. REGIONAL STUDIES

- Bespalikova Olga**
Palestin Problem as One of the Impressive
and the Largest International Conflicts 78

dium=Social&utm_source=Twitter&fbclid=IwAR0VTodRImbn_AFD3hiqilZrasSILLthYpdGCPbNT hBgNvHzQq97-U0pVSg#comments.

10. Aronov, N. Igrы zdes' neumestny. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/3785734>.

11. Eshhe odin kandidat otkazalsja ot Olimpiady. URL : http://www.superski.ru/adm/show.php?news_id=4068

12. Opros: v Kalgari ne hotjat Olimpiady? URL: <https://netolkonews.com/2018/11/07/opros-v-kalgari-ne-hotyat-olimpiady/>.

13. Alex Neshta. Olimpiada-2026 v Kalgari. Derevenskie somnenija. URL: <http://vikitavel.ca/2018/10/26/%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%BF%D0%B8%D0%B0%D0%B4%D0%B0-2026-%D0%B2-%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8-%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%BE%D0%BC/>.

14. Vlasti Toronto otkazalis' ot idei poborot'sja za Olimpiadu-2024. URL: <https://www.newsru.com/sport/21jan2014/toronto.html>.

15. Olimpijskij podgotovitel'nyj komitet Kalgari rekomendoval gorodskomu sovetu otozvat' zajavku na pravo provedenija zimnih Olimpijskih igr 2026 g. URL: http://olympic.by/news/gorodskomu-sovetu-kalgari-rekomendovano-otozvat-zayavku-na-igrы-2026/?sphrase_id=18355.

16. Velichko, M. Zhiteli Kalgari na referendumе reshat sud'bu zajavki goroda na Igrы-2026. URL: <https://www.sports.ru/skiing/1068358485.html>

17. Zhyteli kanadskoho Kalhari vystupyly proty provedennia v misti zymovoi Olimpiady u 2026 r. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/sport/-zhiteli-kanadskogo-kalgari-vistupili-proti-provedennja-v-misti-zimovoji-olimpiadi-v-2026-rotsi-504418.html>.

18. Gorodskomu sovetu Kalgari rekomendovano otozvat' zajavku na Igrы-2026. URL: http://olympic.by/news/gorodskomu-sovetu-kalgari-rekomendovano-otozvat-zayavku-na-igrы-2026/?sphrase_id=18355

19. Saprykin, M. Zhiteli Kalgari otkazalis' ot provedenija Zimnej Olimpiady v gorode. A chto, tak možno bylo? URL: <https://strelkamag.com/ru/article/zhiteli-kalgari-otkazalis-ot-vydvizheniya-zayavki-na-provedenie-zimnei-olimpiady>.

20. Skavron, B. U kanadskomu Kalhari rishuche vidmovylisia vid biloi Olimpiady. URL: <https://expres.online/sport/u-kanadskomu-kalgari-rishuche-vidmovilisia-vid-biloi-olimpiadi>.

Матеріал надійшов до редакції 01.04.2019 р.

УДК 327.7(061.1ЄС:4):070.16

Євгенія Тихомирова,

доктор політичних наук,

професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,

Луцьк, Україна

ЄС: ПРОЕКТИ З ПРОТИДІЇ СФАБРИКОВАНИМ НОВИНАМ

У статті розглянуто проблему наростання гібридних загроз, що виникла внаслідок агресивної політики Росії та створила небезпеку сучасному європейському інформаційному простору. Автор, посилаючись на рішення Єврокомісії щодо протидії гібридним загрозам й аналіз результатів Євробарометру (2018 р.), котрий вивчав

Тихомирова Є., 2019

обізнаність громадян ЄС і їхнє ставлення до існування підроблених новин та дезінформації в Інтернеті, говорить про актуалізацію досліджуваної проблеми й потребу вивчення інституціональних аспектів протидії сфабрикованим новинам у сучасному інформаційному просторі. У статті досліджено такі Центри протидії дезінформації, як Оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій ЄС (East StratCom Task Force) та Європейський центр передового досвіду для протидії гібридним загрозам (European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats), які діють у масштабах ЄС, а також і деякі національні Центри протидії дезінформації, зокрема в Чехії, Словаччині, Польщі.

Ключові слова: дезінформація, ЄС, Польща, Росія, Словаччина, стратегічні комунікації, Чехія.

Постановка наукової проблеми та її значення. Актуальність проблеми, яку досліджує автор статті, зумовлена наростанням гібридних загроз, що створили небезпеку сучасному європейському інформаційному простору внаслідок агресивної політики Росії. Євробарометр¹ у 2018 р. вивчав обізнаність громадян ЄС і їхнє ставлення до існування підроблених новин та дезінформації в Інтернеті. Виявлено явну стурбованість громадськості поширенням дезінформації в Європі. Євробарометр, досліджуючи проблему фальшивих новин й онлайн-дезінформації, оцінив уявлення та занепокоєння понад 26 тис. європейських громадян навколо фальшивих новин. Його результати свідчать, що фальшиві новини широко розповсюджені в ЄС і, як стверджують 83 % респондентів, є небезпекою для демократії [10].

Аналіз останніх досліджень. Як відомо, ще у 2016 р. Єврокомісія схвалила «Спільні принципи протидії гібридним загрозам – відповідь Європейського Союзу» (Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response) [13]. Відзначено такі принципи, що стосуються механізмів реалізації стратегічних комунікацій для протидії дезінформації та публічного викриття гібридних загроз:

- захист об'єктів критичної інфраструктури (наприклад транспорт і телекомунікації), оскільки гібридні атаки можуть призвести до серйозних економічних або соціальних порушень;
- тісна взаємодія з НАТО, яка дасть змогу більш ефективно реагувати на гібридні загрози;
- оскільки поширення дезінформації може відбуватись у соціальних мережах, стратегічні комунікації повинні сповна використовувати соціальні медіа, а також традиційні візуальні, аудіо- та Інтернет-ЗМІ;
- служби зовнішніх зв'язків ЄС, спираючись на діяльність оперативних робочих груп, зобов'язані: а) оптимізувати роботу лінгвістів, котрі вільно володіють мовами, що не є офіційними в ЄС; б) оптимізувати роботу фахівців із

---

¹ Опитування Євробарометра проведено за допомогою телефонних інтерв'ю на початку лютого 2018 р. у всіх країнах-членах ЄС. Опитано понад 26 тис. громадян щодо сприйняття фальшивих новин і довіри до джерел ЗМІ.

соціальних медіа, які можуть проводити моніторинг інформації не з ЄС; в) забезпечити цілеспрямовану комунікацію для реагування на дезінформацію.

Пізніше, у тому ж році, прийнято Резолюцію «Стратегічні комунікації Європейського Союзу як протидія пропаганді третіх сторін» (*EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties*) [8]. Вона складалася з таких розділів: 1. Стратегічні комунікації ЄС у контексті протидії пропаганді. 2. Викриття російської дезінформації та пропаганди. 3. Боротьба з інформаційними війнами ІДІЛ, дезінформацією та радикалізацією. 4. Стратегія ЄС з протидії пропаганді.

Ключовими пунктами цієї Резолюції можна вважати такі проблеми:

➤ стратегічні комунікації й інформаційна війна є не лише зовнішнім аспектом ЄС, але й внутрішнім; дезінформація та пропаганда трактуються як складові частини гібридної війни;

➤ «позитивні меседжі ЄС повинні бути наступальними (offensive), а не захисними (defensive)»;

➤ окремі аспекти інформаційного впливу Росії стосуються, зокрема, роботи окремих фондів та органів (наприклад «Росспівпраця»), телеканалів (RT), мультимедійних сервісів («Супутник»);

➤ проблема інформаційної війни з ІДІЛ та протидії дезінформації й радикалізації;

➤ необхідність моніторингу джерел фінансування антиєвропейської пропаганди;

➤ збільшення видатків на підтримку свободи ЗМІ в країнах-сусідах ЄС;

➤ «розпалювання ненависті, насильства або війни не може “ховатися” за ширмою свободи висловлення думок»;

➤ існує різниця між пропагандою й критикою, проте ці поняття не розмежовуються [8].

В аналітичних статтях із цієї проблематики звертається увага на те, як демократія може реагувати на поширення викривленої інформації як частини інформаційної війни. Деякі автори (наприклад М. Хеллман та С. Вангсон) пропонують моделі ідеального типу, що пов'язані з різними стратегіями, котрі можуть використовувати демократичні уряди (блокування, конфронтація, натуралізація та ігнорування). Автори кожен стратегію ілюструють емпіричними прикладами й досліджують причини того, чому держави обирають одну стратегію, а не іншу [12].

Д. Фрід та А. Полякова, аналізуючи втручання Росії в президентську кампанію США 2016 р., надзвичайно актуалізують тему дезінформації, оцінюють значення демократичних рішень для протидії дезінформації в короткостроковій перспективі та побудові суспільства, стійкого до неї в довгостроковій перспективі. У підготовленому ними звіті представлено меню варіантів для ключових зацікавлених сторін: національних урядів, громадянського суспільства й технологічних компаній [11].

У праці українського автора Д. Золотухіна покритиковано позиції ОБСЄ та Європарламенту, а також деяких медійних організацій щодо протидії

дезінформації й публічного викриття гібридних загроз [1]. А. Паршикова проаналізувала міжнародний досвід протидії гібридним загрозам із погляду законодавчого регулювання та організації стратегічних комунікацій [3].

Мета нашого дослідження – розгляд інституціональних аспектів протидії сфабрикованим новинам в європейському інформаційному просторі.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Вплив громадян на масштабну дезінформацію, уключаючи оманливу або пряму неправдиву інформацію, є головною проблемою для Європи. Європейська комісія співпрацює з усіма зацікавленими сторонами для визначення чіткого, усеосяжного й широкого плану дій для подолання поширення та впливу онлайн-дезінформації в Європі й забезпечення захисту європейських цінностей і демократичних систем.

Дезінформація, на думку авторів основних європейських документів із проблем протидії дезінформації, це або фальшива новина, що складається з достовірної помилкової чи неправдивої інформації, яка створюється, представляється та розповсюджується з метою отримання економічної вигоди або навмисного обману громадськості, а також завдання суспільної шкоди тим чи іншим соціальним суб'єктам. Протидія дезінформації потрібно як у загальноєвропейських рамках, так і в рамках певних національних інформаційних просторів.

Проаналізуємо діяльність окремих Центрів протидії дезінформації європейського масштабу й національних Центрів, що діють у певних країнах Європи.

У масштабах ЄС працюють два найбільш відомі Центри протидії дезінформації – Оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій ЄС (*East StratCom Task Force*) та Європейський центр передового досвіду для протидії гібридним загрозам (*European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats*).

У вересні 2015 р. розпочала роботу East StratCom Task Force. Її діяльність проаналізована нами в розділі колективної монографії «Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах» [4]. Це загальноєвропейська структура, діяльність якої спрямована на:

- роз'яснення ключових аспектів політики Європейського Союзу, створення його позитивного іміджу та протидію дезінформації;
- ефективну комунікацію й просування політики ЄС щодо Східного партнерства;
- загальний розвиток медійного простору в країнах Східного партнерства й країнах-членах ЄС, що передбачає сприяння свободі ЗМІ;
- удосконалення механізмів, що уможливають передбачення, оцінку та реагування ЄС на дезінформацію, яка поширюється зовнішніми акторами;
- надання інформаційної підтримки делегаціям ЄС в Азербайджані, Вірменії, Білорусі, Грузії, Молдові, Україні;
- те, що оперативна група випускає щотижневий «Огляд дезінформації» на сайті <https://euvsdisinfo.eu>.

Європейський центр передового досвіду для протидії гібридним загрозам (*European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats*) є міжнародним центром для практиків й експертів. Він прагне допомогти державам-членам та інституціям у розумінні й захисті від гібридних загроз. Рішення про створення Центру прийнято у квітні 2017 р. представниками країн НАТО та ЄС. Засновниками Центру стали 12 країн: Фінляндія, Швеція, Норвегія, США, Франція, ФРН, Великобританія, Іспанія, Польща, Естонія, Латвія й Литва [16].

Ця структура під гібридними загрозами має на увазі, зокрема, поширення неправдивої інформації, атаки проти інформаційних систем, а також інші види атак за допомогою сучасних технологій. Загалом, це ворожі дії, спрямовані на дестабілізацію держави без формального оголошення війни. Такі дії є скоординованими й синхронізованими та свідомо спрямованими на вразливість демократичних держав й інституцій. Діяльність може відбуватися, наприклад, у політичних, економічних, військових, цивільних або інформаційних сферах. Вони проводяться з використанням широкого діапазону засобів і призначені для того, щоб залишатися нижче від порога виявлення й атрибуції [16].

Провідними функціями такого Центру вважаються:

- бути платформою для країн, щоб з'єднатися для обміну кращими практиками, розбудови можливостей, випробування нових ідей та захисту від гібридних загроз;
- бути нейтральним посередником між ЄС і НАТО через стратегічні дискусії й справи;
- вести розмову про протидію гібриду за допомогою дослідження та обміну кращими практиками.

Нині Центр має три активні спільноти – гібридний вплив (на чолі з Великобританією), уразливості й стійкості (на чолі з Фінляндією) та стратегії й оборони (на чолі з Німеччиною). Кожна зі спільнот координується Секретаріатом.

Спільноти, що представляють окрему проблему, є мережами практиків із держав-членів й інституцій у Європейському центрі передового досвіду для протидії гібридним загрозам. Вони надають простір для багатонаціонального та міждисциплінарного обміну найкращими практиками і досвідом, щоб держави-члени та інституції могли краще розуміти, захищати й реагувати на гібридні загрози. Вони також забезпечують простір для координації дій.

Науково-дослідний підрозділ підтримуватиме компонент «розуміння» роботи спільнот і їхньої участі, використовувати діяльність спільнот (видобування ідей та інформації) і підтримувати їхню роботу, надаючи академічні погляди та матеріали.

Підрозділ «Навчання» підтримуватиме роботу спільнот, виконуючи обов'язки як виконавця, так і тренера.

Спільнота «гібридний вплив» містить як державних, так недержавних учасників, що впливають на держави-члени й інституції як частину гібридної кампанії. Вона розглядає, як ворожі суб'єкти використовують свої інструменти

впливу в маневрах, які намагаються посягти нестабільність або обмежити суверенітет інших націй і незалежність інститутів. Акцентовано як на поведінці, діяльності, так і на інструментах, котрі ворожі актори застосовують замість того, щоб зосереджуватися лише на одному акторові за рахунок інших.

Спільнота уразливості та стійкості основана на розумінні вразливості держав-членів та інституцій і покращенні їх стійкості за допомогою обміну кращими практиками, розробками нових пропозицій щодо політики й визначення тем, які вивчатимуться далі. Метою спільноти є також поліпшення державно-приватного партнерства в протидії гібридним загрозам.

Спільнота «стратегія та оборона» зосереджена на гібридній війні, пов'язаних із нею стратегіях і наслідках для політики безпеки, військової й оборонної політики. Вона спрямована на виявлення сутності та природи гібридної війни, а також на логіці й структурі гібридних стратегій, щоб розробити аналітичну основу для оцінки поточних і майбутніх ситуацій гібридної війни та їх практичного значення. Спільнота «стратегія та оборона» дотримується міждисциплінарного академічного підходу, поєднуючи емпіричні дані з теорією війни й стратегії. Загальною метою є сприяння вихованню спільного та всебічного судження учасників, ЄС і НАТО як передумови для спільних та всебічних дій у сфері оборони й реагування.

На семінарі щодо відкриття Центру зазначалося, що гібридну небезпеку становлять не лише окремі держави, а й терористичні та кримінальні організації. Однак помічник Генерального секретаря НАТО з питань розвідки й безпеки А. Фрайтаг фон Лорінгофен (Arndt Freytag von Loringhoven) згадав у зв'язку з цим лише одну державу – Росію. «Росія – одна з головних країн, за якою ми спостерігаємо. Як приклад можна навести анексію Криму, події в Східній Україні та кібератаки проти Демократичної партії США», – зазначив він [6].

На національному рівні зараз діють Центри протидії дезінформації в Чехії, Словаччині, Польщі та деяких інших країнах..

У 2017 р. у Чехії почав роботу Центр боротьби з тероризмом і гібридними погрозами (*Centre Against Terrorism and Hybrid Threats*). Зазначають, що 20 його співробітників займатимуться пошуком фейкових новин в Інтернеті, щоб перешкодити їх поширенню. Міністр внутрішніх справ Чехії М. Хованець очікує, що співробітники Центру зможуть повідомити про дезінформацію вже через кілька хвилин після появи фейків в Інтернеті та внести необхідні уточнення. За даними чеської влади, більшість помилкових новин з'являються з російських джерел. Причиною створення Центру стали побоювання чеської влади щодо втручання Росії в хід парламентських виборів у країні у 2017 р. [7].

У Словаччині діє Центр кризового реагування (*Center for Crisis Response*), який є національним контактним пунктом гібридних загроз. На нього покладено такі завдання:

➤ отримання, аналіз і передача відповідної інформації до Центру гібридних загроз Євросоюзу;

➤ консультування експертів Центру гібридних загроз Євросоюзу щодо найбільш актуальних для Словацької Республіки гібридних загроз, залучення відповідних безпекових органів СР для підготовки аналітичних і прогностичних документів;

➤ участь у спільних засіданнях національних контактних пунктів у штаб-квартирі ЄС;

➤ забезпечення постійного зв'язку з відповідними посадовими особами в державах-членах ЄС [2].

Потреба в такому центрі існує постійно, особливо в періоди суттєвих політичних подій. Напередодні останніх президентських виборів 2019 р. в Словаччині 14 дезінформаційних сторінок у Facebook поширювали прокремлівські наративи, спрямовані на делегітимізацію демократичного процесу. GLOBSEC¹ проаналізував понад шістьсот публікацій найвідоміших словацьких дезінформаційних сторінок у Facebook за період із 10 січня по 3 березня 2019 року. Найбільш поширеними були наративи про те, що «основним засобам масової інформації не можна довіряти», «лібералізм підриває соціальну стабільність» і «традиційні цінності піддаються нападкам». Інші часто використовувані наративи стосуються втручання у вибори, змов та прихованих інтересів, націоналізму, прав ЛГБТК, ЄС, корупції й імміграції. У Словаччині, утім, досягнуто значних результатів, оскільки понад 40 % голосів виборців отримали З. Чапутова, ліберальний проєвропейський кандидат. У табл. 1 наведено дані про частоту повторюваності кожного наративу [15].

Таблиця 1

Частота повторюваності кожного наративу

Наратив	Частота появи
➤ Основним ЗМІ не можна довіряти	61
➤ Лібералізм підриває соціальну стабільність	58
➤ Традиційні цінності піддаються нападкам (релігія, сім'я)	55
➤ Утручання у вибори	54
➤ Змови й приховані інтереси	52
➤ Націоналізм	52
➤ Анти-ЛГБТ	39
➤ Анти-ЄС	33
➤ Корупція та вплив олігархів	27
➤ Імміграція	24

У квітні 2017 р. у Польщі створено Центр аналізу пропаганди й дезінформації (*Center for Propaganda and Disinformation Analysis*) – неурядову організацію, яка займатиметься виявленням і протидією російській пропаганді. Директор Центру А. Лельонек відзначив, що організація є першим інститутом у

¹ GLOBSEC глобальний аналітичний центр, заснований у Братиславі й спрямований на зміцнення безпеки, процвітання та сталості в Європі та в усьому світі.

Польщі, діяльність якого буде спрямована на аналіз і пошук системного підходу до ідентифікації та протидії російській дезінформації в інформаційному просторі країни. «Ми хотіли б стати одним із фундаментів нової системи захисту польського інформаційного простору від впливів Росії. Ми розуміємо характер ворожих дій з боку Росії щодо Польщі та її союзників, але попри те, що минуло багато часу, у Польщі досі не було жодної інституції, яка б протидіяла російській пропаганді у різних площинах», – підкреслив А. Лельонек. Він додав, що Центр співпрацюватиме з різними організаціями, однак залишатиметься неурядовим та аполітичним [5].

До очікуваних дій російської пропаганди в Польщі польські аналітики відносять:

- подальшу інтенсифікацію впливу на когнітивну сферу, а особливо аксіологічну й епістеміологічну сфери польських еліт і польського суспільства з використанням, насамперед, соціальних медіа, квазі-медіа в Інтернеті, скоординованих у мікро- та макромасштабах дій російських мережевих структур й інформаційних операцій тощо;

- поширення зацікавлення російської пропаганди, зокрема, на тематику абортів, сфери моральності та релігійності, супротив форм західного лібералізму, фашизму, підтримки феміністичних гасел, сексуальних меншин, гендерної ідеології тощо;

- підтримку в польському середовищі структур й організацій проросійського, антиукраїнського, патріотичного, антиамериканського, антиєвросоюзівського тощо характеру;

- активізацію проросійських суб'єктів у релігійних середовищах, а також організованих груп у соціальних медіа – «євроскептицизму», нової форми євроазіатизму й поглиблення співпраці з Китаєм як альтернативи до трансатлантичного вектора;

- інтенсифікацію активності організацій, які діють у межах релігійних спільнот, особливо при Православній церкві, у тому числі молодіжних організацій, структурах парамілітарного характеру;

- посилення риторики про потребу ближчої співпраці з Росією, про спільність інтересів, посилення на концепції пан-славізму, про потребу в діалозі, про побудову Європи від Лісабона до Владивостока, про необхідність роботи над альтернативними до «занепадаючого ЄС» політико-економічними структурами, про зраду Польщі союзниками тощо [14].

Науковці вважають, що загальною метою цих і подібних дій є «побудова у свідомості польського суспільства, а також серед осіб, відповідальних за прийняття політичних, економічних і військових рішень, нав'язаного російською стороною залежно від потреби образу реальності, а також прийняття певних вигідних, що не завжди означає явно проросійських, рішень і дій.

Найбільшими загрозами, із погляду діяльності російської пропаганди в Польщі, є поглиблення дестабілізації польської політичної сцени, дезінтеграція державних інституцій (у контексті державної безпеки особливо тих, які пов'язані

з прийняттям і реалізацією рішень щодо національної безпеки та оборони), а також створення й поглиблення соціальних розподілів. Дії, які, на перший погляд, не мають нічого спільного з Росією, можуть бути елементами продуманої російської спецоперації, спрямованої проти безпеки Польщі» [14].

Одна з останніх загальноєвропейських інституцій створена на базі соціальної мережі Facebook. Вона заснувала в Ризі своє бюро, де працюватимуть 150 співробітників, котрі володіють російською, латиською, литовською й естонською мовами. Вони відстежуватимуть публікації цими мовами та боротимуться з «кремлівською пропагандою» й «неправильними думками».

Зазначають, що офіс у Ризі відкриє у 2019 р. на замовлення соцмережі Facebook німецька компанія «Competence Call Center». У лютому стало відомо, що керівництво Facebook уже частково знайшло співробітників для ризького бюро свого Центру з контролю за змістом інформації в прибалтійському секторі. Регіональний представник Facebook Я. Саїджіні не розкриває, де саме в Ризі розміщуватиметься бюро модерації. Пошук працівників усе ще триває, відбір претендентів проводить регіональна філія «Competence Call Center»–«Riga Digital Services». Виконавчий директор ССС У. Хербрехт заявив, що співробітники ризького бюро Facebook повинні будуть не лише стежити за змістом інформації, але й також реагувати на скарги, знаходити, блокувати та прати фальшиві профілі й «маніпуляторів громадською думкою». Зрозуміло, що не всі відвідувачі цієї соціальної мережі поспішають радіти тому, що Facebook намірився захистити їх від «кремлівської пропаганди». Дехто виявляє сильне невдоволення й навіть обурення [9].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Наростання гібридних загроз, що виникли внаслідок агресивної політики Росії, створили небезпеку сучасному європейському інформаційному простору. Це зумовило необхідність застосування інституціональних заходів протидії сфабрикованим новинам у сучасному інформаційному просторі. У масштабах ЄС діють такі Центри протидії дезінформації, як Оперативна робоча група зі стратегічних комунікацій ЄС (East StratCom Task Force) та Європейський центр передового досвіду для протидії гібридним загрозам (European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats). У статті проаналізовано й деякі національні Центри протидії дезінформації, зокрема в Чехії, Словаччині, Польщі, а також плани щодо створення в Ризі бюро Facebook німецькою компанією «Competence Call Center».

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі мають бути пов'язані з вивченням іншого досвіду протидії дезінформації, зокрема в Україні, а також дослідженням вразливості й стійкості до російської дезінформаційної війни окремих європейських країн та розробкою пропозицій із розвитку їх стійкості до дезінформації в умовах впливу російських ЗМІ на європейський інформаційний простір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Золотухін Д. Протидія інформаційній агресії Росії на рівні законодавчих актів: Резолюція Європарламенту. Аналіз. URL: <https://detector.media/infospace/article/121555/2016->

12-18-protidiya-informatsiinii-agresii-rosii-na-rivni-zakonodavchikh-aktiv-rezolyutsiya-evroparlamentu-analiz/

2. Паливода В. Підходи Словаччини до боротьби з гібридними загрозами. URL: <http://opk.com.ua/підходи-словаччини-до-боротьби-з-гібр/#ftn2>

3. Паршикова А. Міжнародний досвід протидії гібридним зарозам: законодавче регулювання та організації з питань стратегічних комунікацій. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29377.pdf>

4. Тихомирова Є. Б. Пріоритети стратегічних комунікацій у сфері зовнішньої і безпекової політики ЄС. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах: монографія. Київ: Вадекс, 2019. 442 с. С.181–218.

5. У Польщі створили центр із протидії російській пропаганді. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/u-polshchi-stvorili-tsentr-z-protidiji-rosijskij-propagandi-185852.html>

6. У Фінляндії відкрили центр боротьби з гібридними загрозами. URL: <https://zbruc.eu/node/70455>

7. У Чехії у 2017 р. відкриється центр по боротьбі з російською пропагандою. URL: <https://gordonua.com/news/worldnews/v-chehii-v-2017-godu-otkroetsya-centr-po-borbe-s-rossiyskoy-propagandoy-166936.html>

8. European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-ТА-2016-0441+0+DOC+XML+V0//EN>

9. Facebook создаёт в Риге опорный пункт борьбы с «неправильными» мнениями. URL: <http://nootropos.ru/blogs/vackcawa/facebook-sozdaet-v-rige-oporny-punkt-borby-s-nepravilnymi-mneniyami/>

10. Fake News and Disinformation Online. February 2018 Flash Eurobarometer 464. URL: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion>

11. Fried D., Polyakova A. Democratic defense against disinformation. URL: http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/Democratic_Defense_Against_Disinformation_FINAL.pdf

12. Hellman M., Wagnsson C. How can European states respond to Russian information warfare? An analytical framework. *European Security*. 2017. T. 26. №. 2. С. 153–170.

13. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016JC0018>

14. Kowalska M., Lelonek A. Forecast: primary goals of Russian propaganda in Poland for 2017. URL: <https://capd.pl/images/dokumenty/Prognozy-format-pdf-ENG.pdf>

15. Slovak Presidential Election Followed Through Facebook Disinformation Channels. URL: <https://www.globsec.org/publications/slovak-presidential-election-followed-through-facebook-disinformation-channels/#XLo2IukID48Fhe0z.99>

16. The European centre of excellence for countering hybrid threats. URL: <https://www.hybridcoe.fi/what-is-hybridcoe/>

EU: PROSPECTS FOR COMBATED NEWS

This article is devoted to the problem of the growth of hybrid threats that arose as a result of the aggressive policy of Russia and created a danger to the modern European information space. The author, referring to the European Commission's decision to combat hybrid threats and to analyze the results of the Eurobarometer (2018), which studied the awareness of EU citizens and their relation to the existence of counterfeit news and misinformation on the Internet, said the actualization of the problem and the need to study the institutional aspects of counteracting fabricated news in the modern information space. The article focuses on the following Centers for Counteracting Disinformation, such as the East StratCom Task Force and the European Center for Excellence for Countering Hybrid Threats, which operate on an EU scale, as well as some national Centers for Countering Disinformation, in particular in the Czech Republic, Slovakia, Poland.

Key words: disinformation, EU, Poland, Russia, Slovakia, strategic communications, Czech Republic.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Zolotukhin, D. (2016). Protydiia informatsiinii ahresii Rosii na rivni zakonodavchikh aktiv: Rezoliutsiia Yevroparlamentu. Analiz (Opposition to Russia's information aggression at the level of legislative acts: Resolution of the European Parliament. Analysis). URL: <https://detector.media/infospace/article/121555/2016-12-18-protidiya-informatsiinii-agresii-rosii-na-rivni-zakonodavchikh-aktiv-rezolyutsiya-evroparlamentu-analiz/>
2. Palyvoda, V. Pidkhody Slovacchyny do borotby z hibrydnymy zahrozamy (Slovakia's Approaches to Fighting Hybrid Threats). URL: <http://opk.com.ua/підходи-словаччини-до-боротьби-з-гібр/#ftn2>
3. Parshykova, A. Mizhnarodnyi dosvid protydii hibrydnym zahrozam: zakonodavche rehuliuвання ta rhanizatsii z pytan stratehichnykh komunikatsii (International Experience in Fighting Hybrid Threats: Legislative Regulation and Organization on Strategic Communications). URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29377.pdf>
4. Tykhomyrova, Ye. B. (2019). Priorytety stratehichnykh komunikatsii u sferi zovnishnoi i bezpekovoї polityky YeS (Priorities of strategic communications in the field of foreign and security policy of the EU). Stratehichni komunikatsii v mizhnarodnykh vidnosynakh: monohrafiia. Kyiv: Vadeks, 2019, 442 p., 181–218.
5. U Polshchi stvoryly tsentr iz protydii rosiiskii propahandi (Poland has created a center for countering Russian propaganda). URL: <https://gordonua.com/ukr/news/worldnews/u-polshchi-stvorili-tsentr-z-protidiji-rosijskij-propagandi-185852.html>
6. U Finliandii vidkryly tsentr borotby z hibrydnymy zahrozamy (Finland has launched a hybrid threat center). URL: <https://zbruc.eu/node/70455>
7. U Chekhii u 2017 r. vidkryietsia tsentr po borotbi z rosiiskoiu propahandoiu (In the Czech Republic in 2017, a center will be established to combat Russian propaganda). URL: <https://gordonua.com/news/worldnews/v-chehii-v-2017-godu-otkroetsya-centr-po-borbe-s-rossiyskoy-propagandoy-166936.html>
8. European Parliament resolution of 23 November 2016 on EU strategic communication to counteract propaganda against it by third parties. URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0441+0+DOC+XML+V0//EN>
9. Facebook sozdaet v Ryhe opornyy punkt borby s «nepravyl'nyu» mneniyami (creates a strong point in Riga in the fight against «irregular» opinions). URL: <http://nootropos.ru/blogs/vackcawa/facebook-sozdaet-v-rige-opornyy-punkt-borby-s-nepravilnymi-mneniyami/>
10. Fake News and Disinformation Online. February 2018 Flash Eurobarometer 464. URL: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion>
11. Fried, D., Polyakova, A. Democratic defense against disinformation. URL: http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/Democratic_Defense_Against_Disinformation_FINAL.pdf
12. Hellman, M., Wagnsson, C. (2017). How can European states respond to Russian information warfare? An analytical framework. *European Security*, 2017, T. 26, № 2, 153–170.
13. Joint Framework on countering hybrid threats a European Union response. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52016JC0018>
14. Kowalska, M., Lelonek, A. (2017). Forecast: primary goals of Russian propaganda in Poland for 2017. URL: <https://capd.pl/images/dokumenty/Prognozy-format-pdf-ENG.pdf>
15. Slovak Presidential Election Followed Through Facebook Disinformation Channels. URL: <https://www.globsec.org/publications/slovak-presidential-election-followed-through-facebook-disinformation-channels/#XLo2IukID48Fhe0z.99>
16. The European centre of excellence for countering hybrid threats. URL: <https://www.hybridcoe.fi/what-is-hybridcoe/>